

EUSKAL KANTUEN TXOKOA

1. Sarrera

Txosten honetan Erreneriako Koldo Mitxelena herri ikastetxeko Ignazio Zapirain guraso elkarteak bultzatutako jarduera baten berri eman nahi dugu. 2011ko urrian abiatutako jarduera da eta kantua eta euskara ditu oinarri.

Hala ere, jardueran zentratu aurretik, testuinguruaren berri emango dugu.

1.1. Koldo Mitxelena Herri Ikastetxea

1903ko uztailaren 31n Pedro Viteri Jaunak bere izena eramango zuten eskolen eraikina eman zion Erreneriako udalari. 1980ko hamarkadan ofizial bihurtzen da euskaraz irakastea eta Erreneriako ikastetxe publikoen artean aitzindari izan zen: 1984an B eredua ezarri zen eta 1989an D eredua. Egun D eredua besterik ez da eskaintzen.

1996-1997 ikasturtean Heziketa Erreforma jarri zen indarrean eta ekarri zuen Viteri ikastetxearen eta Koldo Mitxelena Institutuaren heziketa-planteamenduak koordinatu beharra. Koordinazio horrek izen-aldaketa eragin zuen: 1998ko martxoaren 18tik aurrera Koldo Mitxelenaren izena eramango du Viteri ikastetxeak: CEP Koldo Mitxelena LHI.

Koldo Mitxelena herri ikastetxeak egun hiru eraikin ditu Haur Hezkuntzarako eta Lehen Hezkuntzarako: Olibet, Viteri eta Markola.

1.2. Erreneriari buruzko hainbat datu soziolinguistikiko

Errenerian 2006ko datuen arabera euskaldunak %36,4 dira eta elebidun hartzaileak %16,9; etxean erabiltzen den hizkuntzari dagokionez, berriz, %11,2k euskara erabiltzen du, eta %10,3k euskara eta gaztelania.

Jakina da haurrek batik bat etxean hartzen dituztela hizkuntza-ohiturak, eta datuek erakusten dutenez, Erreneriako etxeetan euskarak presentzia txikia du.

1.3. *Euskal kantuen txokoa* testuinguruan

Soziolinguistek aspaldi esana dute hizkuntza-ohiturak sendotzerakoan eragin handiagoa duela familiak eskolak baino, eta, datuek erakusten dutenez, etxeetako hizkuntza-ohiturak ez du bereziki euskara bultzatzen, eta horrek eragina du haurren hizkuntza-ohituran. Beraz, Ignazio Zapirain guraso elkartetik garrantzitsu deritzogu familia-ohituretan euskara sustatzeko gune bat antolatzeari, eta hori da, hain zuzen ere, jarduera honek bilatzen duena: gurasoek eta seme-alabek ondo pasatzeko sortutako gune bat euskaraz partekatzea.

2. Helburuak

Ekintza honen helburu nagusia da euskaraz ondo pasatzea familia-giroan. Nahi duguna da gurasoek eta haurrek euskarazko testuinguru duen gune bat konpartitzea, eta ondo pasatzea. Ondo pasatuz gero, haurren burmuinean egoera hori grabatuta geratuko da eta behin eta berriz gogoratuko dute. Garrantzitsua da grabatuta duten hori euskaraz bizitako jarduera izatea, horrek hizkuntzarekiko estimulu positiboa sortuko baitu. Horretaz gain, seme-alabek ikusiko dute haien gurasoek ere euskaraz den ekintza batean parte hartzen dutela, eta gurasoentzat ere garrantzitsua dela euskara eta euskal kultura.

Kontuan izatekoa da gurasoen aldetik ere seme-alabekin parte hartu ahal izateko gune baten beharra sumatzen dela, jarduera guztiak haurrentzat edo gurasoentzat izaten baitira, eta ez bientzat batera.

Helburu nagusi horren azpian badira zenbait azpihelburu:

- Euskarazko kantak ezagutzea.

Ikastetxea herriaren isla da eta erdaldunen kopurua euskaldunena baino handiagoa da. Erdaldunen arteko guraso askok hizkuntzarekiko jarrera positiboa badute ere, zail egiten zaie haien seme-alabei laguntzea. Seme-alabak ikastetxean ikasitako kantaren bat kantatzen hasiz gero, nekez kantatzen ahal dute elkarrekin gurasoek kanta ezagutzen ez dutelako. Ekintza honen azpihelburuetako bat da kanta hori gurasoentzat ere ezagun bihurtzea eta seme-alabekin euskaraz kantatu ahal izatea.

- Euskal kultura ezagutzea.

Euskal kantuetariko askok badute bere historia. Kanta kantatzeaz gain, horren atzean dagoena ezagutuz gero, herriarekiko eta hizkuntzarekiko atxikimendua handitu egiten da. Jakinaenez, Euskal Herrian hainbat egunek eta arok dituzte kantu bereziak (*San Simon eta San Juda, Urte zaharreko koplak, Santa Ageda*, eta abar) eta horiek ezagutzeak euskal kultura eta historia ezagutzea dakar.

Horretaz gain, jakinaenez, euskal kantu asko eta askok bertsoa dute oinarrian eta bertsoei buruzko oinarritzko azalpenak emateko aukera eskaintzen dute, ondoren haurrek eta gurasoek, behin doinuak ikasita, haien etxeetan hitzekin eta hizkuntzarekin jolas egin dezaten.

- Euskarazko oinarritzko lexikoa ikastea.

Haurrek eskolan kantatu ohi dituzten hainbat kanturen bitartez, euskarazko oinarritzko lexikoa ikasten dute. Gurasoek, aldiz, kanta horiek ez dituzte ezagutzen, eta jarduera honetan horiek ikasteko aukera izaten dute kantuen bitartez: *asteko egunak, hilabeteak*, eta abar.

- Euskal kantuak dituzten jolasak ezagutzea.

Jolas askok kantua izaten dute lagun, eta kantu horien erdarazko bertsoiak ezagutzea, nahiz eta euskaldunak izan, ez da harrigarria izaten. Harrigarriagoa izaten da horien euskarazko bertsoia ezagutzea. Baliteke haurrek eskolan euskarazko bertsioren bat ikastea, baina haien etxean eta gurasoekin jolasean hasten direnean baliteke gurasoek kantu horiek ez ezagutzea eta erdarazko bertsoiak erabiltzea. Garrantzitsua da gurasoek ere jolas horien euskarazko kantuak ezagutzea haien seme-alabekin parteka ditzaten.

- Psikomotrizitatea lantzea.

Kanta askok gorputz-adierazpena eta psikomotrizitatea lantzeko aukera ematen dute. Oso interesgarri deritzogu horiei buruzko pista batzuk ezagutzeari gero erabili ahal izateko. Gainera, haurrek oso ondo pasatzen dute halako jolas-mugimenduak egiten, eta hobeto haien gurasoak ariketa berak egiten ikusten dituztenean. Bide batez, ondo pasatzeaz gain, gorputz-mugimendua lantzen da euskarazko kanten bidez.

3. Jardueraren nondik norakoak

Jarduera hamabostean behin egiten da Koldo Mitxelena herri ikastetxeko liburutegian. Aulkiekin zirkulu bat egiten dugu eta erdian haurrak esertzen dira. Jarduerak berrogeita bost bat minutu irauten du eta bost bat kanta lantzen dira.

Erabiltzen dugun materiala bozgorailudun ordenagailua eta proiektagailua dira. Kantatzen hasi aurretik kantatuko dugun kantari, egileari edo kanta duen testuinguruari buruzko hainbat datu komentatzen ditugu. Azalpen horiek guztiak euskaraz egiten ditugu, eta gaztelaniako itzulpena diapositiba batean jartzen dugu. Horrek ahalbidetzen du jarduera euskaraz egin ahal izatea, eta, aldi berean, euskaldun ez diren gurasoek ulertzea.

Kantak kantatzeko garaian bi euskarri erabili ditugu lagungarri gisa: bideoa (ahal dela karaokeduna) eta audioa. Azpimarratu behar da egun interneten dagoen euskarazko kanten eskaintza oso handia eta zabala dela eta oso lagungarri izan zaigula jarduera era egokian aurrera eramateko garaian. Aurrekoek gain, saio bakoitzean landutako kantuak paperean ematen zaizkie parte-hartzaile guztiei.

Gure asmoa da ikasturteko azken egunean parte-hartzaile bakoitzari DVD bat ematea landutako kantu guztien letrekin eta erabilitako bideoekin eta audioekin.

4. Kantak aukeratzeko irizpideak

Haurrak eta helduak gustura izatea ez da lan erraza, eta oso garrantzitsua iruditu zaigu hasieratik kanta aukeratzeko irizpideak finkatzea. Hauek izan dira saio bakoitzerako kanten aukeraketan erabili ditugun irizpideak:

- Lantzen dugun lehenengo kanta helduei begira aukeratutakoa izaten da eta normalean euskal kantagintza klasikotik hartua.
- Bigarrena haur-kanta izan ohi da eta, oro har, haurrek ikastetxean landu duten kanta. Horrela, haurrek ezaguna duten kanta gurasoek ikasten ahal dute. Kanta hauetako askok ahalbidetzen dute euskaldun ez diren gurasoek euskarazko hitzak ikastea, euskarazko oinarrizko lexikoa izaten baitute eta horretarako oso egokiak diren kanta izaten baitira (*hilabeteen izenak, asteko egunak*, eta abar).
- Hirugarrena, berriz ere, helduei begira aukeratutako kanta herrikoia izaten da. Haurrek kanta hauetariko asko ezagutzen dituzte eskolan kantatu dituztelako.
- Laugarren eta bosgarren kanta mugimendudunak edo jolasen bat laguntzeko kanta izan ohi dira. Mugimendu horien bitartez gorputz-adierazpena eta gorputz-mugimendua lantzen ahal dira.

5. Aurtengo esperientzia

Jarduera planteatu genuenean, ez genuen oso garbi nori eskaini. Azkenean erabaki genuen Haur Hezkuntzakoei eta Lehen Hezkuntzakoei eskaintzea. Urrian saioak hasi genuenean 28 lagunek eman zuten izena. Gabonetako etenaldiaren ondoren, berriz ere deialdia egin genuen eta beste 14 lagunek eman zuten izena. Beraz, 42 lagun izan ditugu izen emanda. Hala ere, esan behar dugu saioetan 20-25 lagun inguru elkartu izan garela.

Aurretik aipatutako kanta aukeratzeko irizpideak direla-eta, jardueran parte hartzeko izena eman duten haurren adina kontuan izanda findu ditugu. Haur gehienak Lehen Hezkuntzako lehenengo ziklokoak eta Haur Hezkuntzako 5 urteko gelakoak izan dira, eta irizpideak horren arabera findu ditugu.

Aurtengo esperientzia amaitzen dugunean, asmoa dugu inkesta bat pasatzeko parte-hartzaile guztiei jardueraren balorazioa egin dezaten, hurrengo ikasturteetarako jarduera hobetu ahal izan dezagun.